

PROTESTÁNS HETILAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Megjelen minden héten egyszer szombaton egy iven. — Előfizetési ár egy évre 6 frt, félévre 3 frt. — Az osztrák-magyar monarchián kívül eső országokba egy évre 7 frt. — Egyes szám ára 12 kr. — Hirdetések díja száz szóig 1 frt; kétszáz szóig 2 frt; a másodszeri hirdetésnél 100 szóig 80 kr.; harmadiknál 70 kr.; bélyegdíj mindenik hirdetésnél külön-külön 30 kr. Melléklési díj minden száz darabtól 1 frt 50 kr. A lapot érdeklő mindennemű közlemények a szerkesztőhöz — Nagy Péterfia-utca 961. sz. intézendők.

Meddig áll a mi egyházunk hajója ?

Hideg, nagyon hideg tél van; patakok, folyók, folyamok, tavak, tengerrészek még a melegebb tájak alatt is befagytak; a hajók, melyek máskor vidáman szelik a vizek tükörét, most pihenni, védelmet keresni kikötők biztos ölébe megszálltak. Ha a jégpánczél széttöredez és a természeti nap lágy érintésére megolvad és azzá lesz, a mi volt, a gőzkazánok és vitorlák ismét működésbe jönnek s ama nyugvó hajók utazókkal és roppant terhekkel megrakva újra elkezdik pályafutásokat, hogy gyönyörrel és kincsekkel gazdagítsák a bennök ülőket. A mi egyházunkba is be akar köszönteni a tél; fagyos szelet érzek némely tájak felől, mely fagyaszt és kínoz keservesen; a visszavonás, az alattomoskodás ölé, dermesztő hidegét érzem. Nem jót sejtök. Nem mondom azért: „Uram félünk!“ de mégis mondom: „Uram kelj fel.“ Nem félünk, mert nem dühöng vihar körülöttünk; bár dühöngene! akkor talán összébb simulnánk, sziveinket sziveinkhez közelebb hozva felmelegednénk s a szeretet melege annyi virágot: örömet, annyi gyümölcsöt: áldásos jótetteket érlelné. Uram kelj fel, mert hajónk áll fagyos kikötőben, s ha lelkeddel nem szólasz, ha nem adsz egyéértő szívet, mely a közös nagy czélokért önzést nem ismerve tör, halad előre, akkor a mi hajónk nem mozdul, ott reked jégtorlaszai közt. A természet tavasza bizonyára eljő s elhozza szárnyain a kikelet virágait is; a mi egyházunk életére aligha jó ilyen vidám, ilyen virágos tavasz, s hajónk aligha nem egy helyben vesztegelni lesz kénytelen; pedig a ki egy helyben áll, annak nincs élete; s egy helyben mozdulatlanul is utóléri a tehetetlent a rút halál, az enyészet keze. Oh de mennyivel dicsőbb küzdve, nemes czélokért harcizolva elesni, mint gyáván fekiüdni, le a halál nyomorú váncosára!

A mi hajónk, a mi tespedő hajónk pár év előtt a cselekvés nyílt tengerére futott ki, s mi azt hittük, hogy kincsesel, boldogsággal, reményeink va-

lósulásával térend meg. A zsinati működésre Debreczenből kiadatván a jelszó, egész hévvel, lelkesedéssel láttuk sereglenni a kibontott zászló körül az öt magyar ref. egyházkerület színét és javát. — Mintha új nép, mintha új szellem kelt volna a négy folyó partjain! Össze is gyűlt a konvent 1877. év november havában Budapesten, a munkaterv megállapított, minden helyes irányt venni látszott. A hajó is mozogni, indulni látszott. De mint mikor a még kikötőben levő s már füstölgő tengeri hajókat horgonyaikról elbocsátva megrázza s árboczaiktól megfosztja az erős vihar, úgy járt a mi szeretett hajónk is. Az, a kire nézett annyi szem, a kinek messzelátó tekintete hitünk szerint megmutatandotta a helyes czélt s kijelöendette az utat, kinek tapasztalt és erős keze — vártuk — hogy biztosan kormányozandja járművünket, nem tudni miért, szerényen félrevonult.

Egy pillanatra úgy látszott, mintha eltörött volna árbocunk, úgy látszott, hogy megindulni nem tudunk. Kellemesen csalódtunk. Pillanatnyi aléltság után megindult a munka, az egyes bizottságok megtalálták buzgó embereiket, kik nem féltek a fáradságtól, nem irtóztak a sivár közöny, a lesújtó bírálatok bizonyosra vehető bekövetkezésétől; dolgoztak, fáradoztak, tanulmányoztak s irtak sokat s az egyes bizottságok munkálatai összegeztettek, egy-sítettetek. Létesült egy nagy munkálat, „Zsinati előmunkálatok“ czímén. No, hittük, meg van hát az anyag a tanácskozásra, hittük, hogy az avatott kezek hozzá nyulnak a tollhoz s az egyház buzgó szerelmétől vezetve javítják a javítandókat és javíthatókat, elvetik a használhatatlant. No most már csalódtunk igazán. Egyetlen nagy szabású bírálat vagy tanulmány sem látott napvilágot, mintha nem is rólunk, a mi legszentebb ügyeinkről lett volna szó. Egyes felszólalások történtek, az igaz, egyes gáncsok s vészkiáltások is hallatszottak s mindezek olyan nyomasztólag hatottak. Majd egy epochalisan keresztelt cikk is jelent meg s azóta azt mondja egy tekintélyes férfiú, a közvélemény

elitélte ama munkálatokat, sőt ama czikkben épen a közvélemény lett kifejezve. Nem írónk alá ezt az állítást, sőt szeretjük hinni, hogy ha vannak is sokan, kik a Debreczenből megindított mozgalomnak nem barátai is; ha vannak sokan, kik az egyesülésre törekvő mozgalomnak utját szeretnék is állni, de vannak sokan és pedig sokkal többen, kikben erős a vágy, hogy a magyar ref. egyház az ő szellemének, hagyományainak megfelelő módon, szabadságban és a szabadság nagyobb biztosítása végett egyesüljön valahára s törvényes uton szervezkedjék, a régi roncokat kijavítsa, közös nagy ügyeinket rendezze és biztos kerékvágásba terelje. De az tény, hogy ma állunk egy helyben, a hideg, fagyos oppositio azt akarja, hogy álljunk még tovább is a tespedés kikötőjében. Állni is fogunk mi egy helyben s ha dolgozunk is, egymásnak ellenébe földalatti odvakat vájunk s ez épen annyi, mint a közös hajó mozgását lekötni, a közvéleményt lehűtni, míg aztán hajónk igazán befagy. Hát nincsenek-e a mi számunkra a távolban kincsek, melyeket nekünk fel kell keresnünk? Hát nincsenek-e gyógyszerek, melyeket sebeinkre elő kell hoznunk? Nincs törvénykönyvünk, mely szabályozza egyházi életünket, pedig hogy többet ne emlitsek, mily hibásak választási törvényeink s milyen elletétesek sok dologban intézkedéseink, melyek nem egy esetben elkeseredést, fájdalmas panaszt fakasztanak kebleinkben; nincs domesticánk, pedig óriási a segítségre vágyó, inséges egyházak száma, nincs — pedig immár közóhaj tárgya — egy oly protestáns főiskola, mely egyetemmé váljék kedvezőbb időben s mely tanárokat neveljen protestáns szellemben pedig, habár saját embereink is gúnyolódhatnak immár a prot. szellemű tanárképzés felett.

Meddig tespedünk hát? Mindaddig, míg az egyház közjavanak szeretete felé emelkedik a particularis önzés; míg a megsértett hiúság feledni nem tudja, hogy nem akartuk azon utat választani, melyet üdvünkre kijelölt; míg azt várjuk, hogy ölünkbe repüljön a sült galamb, míg a tétlenség félelmét fel nem váltja a tetterős küzdelem áldásos eredményében vetett remény és bizodalom.

Ha a mozgalom eltért volna itt vagy amott az üdvös utról, ha talán hosszabb megfontolást igényelnek egyes kérdések, meg kell jelölni a helyesebb ösvényt, érlelni kell a megoldásra, mi még megfejtve nincs, de ne akaszszuk meg a mozgalmat, mely életnek jele s ne váltsuk fel tespedéssel, mely a halál képe s az enyészet előhírnöke

Vannak Mózesaink, prófétáink s mi örömet követjük azokat, van Krisztusunk, kiből mint megváltó szeretetben üdvösséget várunk, ki vezet, oltalmaz, segít és tanácsol. Üljünk vele egy hajóba s evezzünk az élet nagy tengerére, ő világít, ő lecsendesíti a vihart is — ha jőne — kibékít, ha zúgólódunk; bátorít, ha félünk; s partra visz, ha hívek leszünk. Krisztus nélkül befagyott kikötőben veszteglünk, hol élünk valódi élet nélkül s elveszünk, megsemmisülünk a feltámadás reménye nélkül. Válaszszunk!

Joó István.

Az egyházkerületi népiskolai tanügyi bizottság véleménye, illetőleg tervezete a népiskolákban szükséges tankönyvek előállítására nézve.

(Folytatás.)

3. Az olvasókönyv a népiskola legfontosabb, legnagyobb jelentőségű tankönyve lévén, annak szerkesztése kiváló gondot és figyelmet érdemel.

Az olvasókönyv ugyanis oly taneszköz, mely az olvasási készség és ügyesség elsajátításán kívül, a növendékek ismeretkörének szélesbitésére, az értelmi erők fejlesztésére, kedélyök és izlésök nemesbitésére, akaratjuknak a jó erkölcsökben való erősödésére változatos és gazdag anyagot szolgáltat; az olvasókönyv továbbá a nyelvképzésnek is legtermészetesebb, legbiztosabb eszköze, úgy hogy a legtekintélyesebb methodikusok szerint a nyelvtani oktatásnak is kezdete és végpontja az; annak módszeres kezelése mellett pedig a tanulók a nyelv szépségeit is megismerni és utánozni tanulják; végre az olvasókönyvben foglalt olvasmányok a népiskolai fogalmazványok különböző nemeire, u. m. utánzásokra, átváltoztatásokra, ügyiratokra, levelekre anyagot és alapot szolgáltatnak. Ezen általános megjelölt célokhoz képest az olvasókönyv szerkesztésének kellékei ezek:

Az olvasókönyvben oly olvasmányok vétessenek fel, melyek a növendékek értelmi és nyelvi képességén s természetesen fejlődött kedélyvilágán felül nem állanak, annál fogva általuk érthetők és élvezhetők; az olvasmányok fokozatos sorrendben úgy legyenek szerkesztve, hogy általuk a növendékek ismeretei is fokozatosan bővüljenek, értelmök erősödjék s nyelvképességek párhuzamos fejlődést és előhaladást nyerhessen. Különösen a nyelvképzésre vonatkozólag megkívántatik, hogy a II., III. és VI. osztályok számára szerkesztett olvasókönyv a nyelvtani képzésnek is (grammatikai tanítás) valóban kezdő és végpontja legyen s ez által a külön nyelvtani gyakorlókönyv feleslegessé váljék. E célra közben-közben oly olvasmányok iktatandók az olvasókönyvbe, melyek tekintettel az egyházkerületileg megerősített tanterv azon részére, mely épen a nyelvtani tananyag menetét állapítja meg, az egyes nyelvtani ismeretek módszeres kifejtésére alkalmas anyagot s illetőleg támpontokat nyújtsanak.

Szerkezetökre nézve az olvasmányok kétfélék, u. m. prózák és költemények legyenek.

A költeményeknek mind alakra, mind tartalomra nézve szépeknek, remek műveknek kell lenniök. Megkívántatik, hogy ezek a gyermekek értelem- és kedélyvilágából legye-

nek véve, vagy azon felül ne álljanak; nyelvezetők népies, egyszerű legyen, vallásos erkölcsi érzelmeket s honszerelmet ébreszsenek és erősítsenek. — Felvehető: gyermekmesék, népies mondák, műköltemények s rövidebb elbeszélő költemények stb.

Az olvasókönyvben azonban a prózai műveket illeti az elsőség ugy számra, mint terjedeleme nézve. Olyan remek nyelvű olvasmányok válasszassanak, melyek a magyar gyermekeket a magyar föld és történelem a magyar népelet és szokások ismereteibe mindinkább bevezetik; de felvehetőek oly természetrajzi, földrajzi, történelmi, hely- vagy tájrajzi vagy másféle realis tartalmú olvasmányok, melyek a gyermekek ismeretkörét részint újabb adatokkal öregbítik, részint a már szerzett ismeretek világosabbá tételére szolgálnak.

Az V. és VI. osztályok számára szerkesztett olvasókönyvbe pedig az életben előjövő irománynemekre u. m. üggyiratokra és levelekre kellő számban czélszerű s mintául szolgálható példányok veendőek fel. Ohajtandó továbbá, hogy az V. és VI. osztályok számára a nemzet nagy íróinak műveiből odaillő oly darabok válogattassanak, hogy azoknak ügyes tárgyalása által a növendékek maguknak nagy íróknak ügyes tárgyalása által a növendékek maguknak nagy íróknak ismeretere vezettessenek s így némi irodalomtörténeti ismeretek birtokába jussanak, a nemzet nagy elméit becsülni és tisztelni tanulják s azok műveinek olvasására kedvet és hajlamot nyerjenek.

Tekintve a gyermeki lélek sajátosságait és vonzalmait, az alsóbb osztályok számára irt olvasókönyvbe nagyobb számmal inkább elbeszélések, mint leírások vétessenek fel. Tekintve azt, hogy egyes vidékeken ugyanazon fogalmak megjelölésére különböző szép és a fogalmat sajátos árnyalattal kifejező szavaink vannak; tekintettel arra, hogy némely közmondásaink és tájszólásaink sok szép gondolatot és életbölcseiséget velős rövideggel és meglepő szépséggel fejeznek ki, az olvasmányokba beiktatandók oly tájszavak, szólások és közmondások, melyek a fentebb jelölt kellekkel birnak s főleg a tiszántuli nagy vidékkel érzéköző országrészekben használtatnak s igaz magyar eredetűek. Az olvasmány szövegébe mindig közönségesen használt és ismert szók irassanak, a tájszók pedig zárjel közé tétessenek.

Az így szerkesztett olvasókönyv a növendékek ismereteit öregbítő, értelmét fejlesztő, kedélyét, erkölcsét és nyelvét egyiránt fokozatosan és párhuzamosan képző, s az olvasás különböző fajainak: a gépies, értelmes és szép olvasásnak begyakorlására pedig alkalmas taneszköz leszen.

A fentebbi alapelvek szem előtt tartásával készítették, olvasókönyv a II., a III., a IV. osztály számára, külön-külön az V. és VI. osztály számára pedig együtt; összesen négy darab. A II. osztály számára készült olvasókönyv terjedelme 8 nyomott ív, a III. osztály számára 10 nyomott ív, a IV. osztály számára 12 nyomott ív, az V. és VI. osztály számára szerkesztett olvasókönyv terjedelme 24 nyomott ív legyen.

4. A népiskolai nyelvtani és fogalmazási oktatás célja, tanmenete s tárgybeosztása a tantervben világosan ki lévén fejtve, az itt feltalálható alapelvek vezérlete mellett:

Készítették „Magyar nyelvtanítási és fogalmazástani vezérkönyv.” Nyelvtani gyakorlókönyv a növendék kezébe nem adatik, mivel az alsóbb osztályok számára elő-

állított olvasókönyv ezt fölöslegessé teszi, ezért a vezérkönyvben a nyelvtan minden része módszeresen legyen feldolgozva. Terjedelme legfeljebb 20 nyomott ív legyen.

III. A népiskolai tananyag harmadik csoportjának, a mennyiségtani vezér- és gyakorlókönyvek előállítására nézve irányadóul szolgáló alapelvek a tantervben le lévén fektetve, ezek nyomán az ott birt anyagbeosztással:

Készítették mennyiségtani vagyis számtani és mértani vezérkönyv utasítással arra, hogy a tanító a betanított számtani ismeretekkel bizonyos síkmértani alakokat is tárgyalhasson; készítették a növendék kezébe számtani gyakorlókönyv. Mivel a mértan tanítását a tanterv csak a több tanítóval bíró népiskolák V. és VI. osztályában rendeli s az egy osztálylyal foglalkozó egy tanító mértani gyakorlatok alkotására elég idővel rendelkezik, mértani gyakorlókönyv előállítása ezen okokból fölösleges. A mennyiségtani vezérkönyv terjedelme 13—15 nyomott ív, az I. osztály számtani gyakorlókönyve 2 nyomott ív; a II. osztályé 2½ nyomott ív; a III. osztályé 2 nyomott ív; a IV. osztályé 2 nyomott ív; az V. és VI. osztályé 4 nyomott ív legyen.

IV. A földrajzi vezér- és kézikönyvek megírásánál figyelembe veendő elvek. Az I. és II. számára kiszabott földrajzi ismeretek a beszéd- s értelemgyakorlatokba lévén beszöve, ez osztályok számára tankönyv előállítása nem szükséges: de nem szükséges a III. osztály számára sem, mert ezen osztály tananyagának azon részét, mely a helyismeretre s a megye felfogatására vonatkozik, kézikönyvben úgy feldolgozni, hogy az egész egyházkerület népiskolaiban használható legyen, lehetetlen. Igaz ugyan, hogy Magyarhon vázlatos ismertetése is ezen osztályba van beosztva, de a térképolvasás begyakorlásában a növendékek sokkal jobban előhaladnak, ha tanulásukban a térképre vannak utalva. Ez osztály tananyaga olyan, hogy legnagyobb részben a térképről könnyedén leolvasható, kézikönyv nélkül tanítása helyesebb és netalán gépies emlékezés meggátolása czéljából kívánatosabb is. A IV. osztály számára előállítandó földrajzi kézikönyvre nézve következő főbb elvek ajánlatnak: 1. A kerületekre felosztás mellőztetvén, az egyes megyék a természeti viszonyok (hegyek, folyók, síkföld) által kimutott rendben legyenek ismertetve. 2. Az egyes megyék nevezetesebb helyei elszámolásánál ugyan e viszonyok, vagy mesterséges utak, vaspályavonalok stb. legyenek az irányadók. 3. Hogy az egyes helyekről hosszú leírás s ebben sok egymástól különböző dolog ne számláltassék elő, mindenütt csak azon társadalmi, műveltségi s természeti vagy ipari sajátosságok említettessenek fel, melyek az illető helyre nézve kiválóan jellemzők. 4. Azon természeti, ipari népfoglalkozási stb. viszonyok, melyek egész vidékek sajátosságai, az egész vidéken levő egyes megyék tárgyalása után általános főbb vonásokban összehasonlítólág és csoportosítva ismertessenek meg. 5. A történeti események az egyes helyeknél főbb vonásokban csak röviden beszéltesse el, több esemény közül a legfontosabb vagy legérdekesebb említettessék fel; e tekintetben a földrajzi tankönyv lehető összhangzásba legyen a történelmi tananyaggal. A földrajzi kézikönyvhöz a szövegnek megfelelő Magyarország színezett térképe legyen csatolva.

Ezen alapelvekre támaszkodva készítették egy földrajzi kézikönyv a népiskola IV. osztálya számára, terjedelme

4 nyomott ív legyen. Az V. és VI. osztály számára a tantervben lefektetett tárgybeosztás és elvek szerint ugyancsak földrajzi kézikönyv készítettessék, a kettőnek terjedelme együtt 6 nyomott ív legyen. Készítettessék a földrajzi tanításhoz szükséges vezérkönyv is, mely magában foglalja a lakhely és megye részletesen kidolgozott földrajzát s egy-két megye tanítás módját mintául. Dolgoztassék fel benne az egész mértani földrajz s jelöltessenek meg azon részletek, melyek az előző osztályokban is taníthatók. A földrajz tanítási vezérkönyv terjedelme 8—10 nyomott ív legyen.

(Folyt. köv.)

**Válasz a „Magyar Állam“-nak
„A vallásközöny nem türelmesség“ című cikkére.**

A „Magyar Állam“ ez évi jan. 28-iki számában „A vallásközöny nem türelmesség“ cím alatt Ruttkay Sámuel convertita aláírásával egy cikk jelent meg, mely a „Függetlenség“ jan. 22-iki számában „Hazai Hírek“ közt olvasható s Mandel Ignácznak a kántor-jánosi-i ref. egyházban presbyterré lett választásáról szóló — nem egészen hű — tudósítást újabb alkalmul használja fel arra, hogy a prot. egyházat gyalázza s különösen minket reformátusokat gúnyoljon és leczkéztessen.

Tekintve, hogy a „Függetlenség,“ valamint a többi lapok e tárgyról hozott tudósítása nem egészen correct: tehát azt helyreigazítani és a tényállást a maga valóságában felmutatni, egyszermind pedig a „Magyar Állam“-nak ez alkalomból felvetett kérdéseire s gúnyolódásaira a kéretlen, de reá nézve nagyon szükséges választ megadni, magamat egyfelől legilletékesebbnek tartom, másfelől pedig kötelességemnek ismerem már csak azért is, mert ezen magában véve ártatlan esemény, szokatlan voltánál fogva kelletlenül nagyobb port vert fel a hírlapok terén s megbotránkoztatta azokat, a kik gyöngelműek s az apostol szerint „a hibben erőtlének.“

A mi tehát először is a Függetlenség-nek, valamint a többi lapoknak ezen eseményről vett tudósításukat illeti: az nem correct annyiban, amennyiben Mandel Ignác közszeretben álló izráelitát a gyülekezeti (tehát nem mint az egyházszervezetünkkel teljesen ismeretlen R. convertita ur a sorok közül kiokoskodja: „megyei“) mondom *gyülekezeti* egyházigazgató indítványára nem az egyházközség választotta s nem is *rendes esküvel kötelezett presbyterré* választotta, hanem a lelkészi lakon ülést tartott egyháztanács, tekintve az ő felvilágosultságát s egyházunk irányában is többször kimutatott jó érzületét, *tiszteletbeli tagul választotta be*, illetőleg egyhangulag, közakarattal nevezte ki, a mint erről azon ülés jegyzőkönyvének akkor rögtön feltett szövege tanuskodik, hol a 7-ik szám alatt ez áll:

„Főgondnok ur indítványozza, miszerint az egyháztanács helybeli lakos és birtokos Mandel Ignác urat, egy közelebb elejtett nyilatkozata alkalmából, kebelébe tiszteletbeli tagul válaszsza be.

VÉGZÉS:

Mennyiben egyházunk tana a felekezeti zárkozottságot nem ismeri, sőt azt határozottan kárhoztatja s az általános emberiségi nagy eszméket és elveket vallja és hirdeti, a felebaráti szeretetet és testvériséget nemzetiség- és valláskülönbség nélkül parancsolja, s mennyiben azokat, kik e

tekintetben velünk együtt éreznek és gondolkoznak, bármely felekezet fia legyenek is, becsülnünk és tisztelnünk kell: annál fogva egyháztanácsunk az indítványt készséggel elfogadja s Mandel Ignác urat, mint a ki az emberiségi elvek magaslatára tud emelkedni, kebelébe tiszteletbeli tagul beválasztja s e tényt vele jelen jegyzőkönyvi számban tudatni rendeli.“

Ennyit szól e tárgyról a jegyzőkönyv. Rendes tagnak, gyülekezeti presbyternek absurdum is lett volna Mandel Ignác urat mint izráelitát megválasztani, mert „a lelkiismeret szabadsága és a törvény nevében“ — mint ezt már R. S. convertita is helyesen jegyzi meg — nem lehet senkit helvét-hitvallásának megválasztani s oly eskü letételére kötelezni, mely az ő felekezetének hit-elveivel ellenkezik. És ezt épen a mi egyházunk elvei és törvényei nem engednék meg, a hol hit és lelkiismeret dolgában kényszerítésnek helye nincs.

De abban már, hogy mi egy más felekezetbeli iránt szeretetünknek és — ha megérdemli — becsülésünknek kifejezést adjunk oly módon, hogy az se a magunk hitelvét, se az ő lelkiismeretszabadságát ne sértse: ebben nem gátol minket sem a valódi keresztyén-szellem, sem az egyházi törvény, sem végre a „Magyar Állam“-nak R. S. ur által előadott idétlen gúnyolódása. *Ez egészen a mi házi ügyünk*, melyhez az, ki a viszonyokat nem ismeri, illetékesen nem szólhat, annyival kevésbé bírálhatja meg akár a gyülekezet *hítségességét*, akár az én lelkipásztori prudenciámat. Igaz, hogy a szeretetnek és becsülésnek ily módoni kifejezése egy nem keresztyén iránt még eddig szokatlan, sőt pártatlan levén, nagyon feltűnő s épen ezért sok embert bámulatba ejt; de nem ez a kérdés, hanem az, hogy melyik ker. hitelvbe ütközik, melyik törvénnyel ellenkezik? Talán az általános emberbaráti szeretet törvényével, melyet nekünk, mint legfőbb törvényt, maga a Megváltó hirdetett? Vagy talán Péter apostol tanításával, ki Csel. X. 35. azt mondja, hogy *„minden nemzetségben kedves Istennek akárhicsoda, a ki őt féli és igazságot cselekszik“* Talán nekünk nem szabad volna-e azt, a mi erkölcsileg szép, jó és igaz bármely embertársunkban becsülni? Hiszen ha ez vallási közöny, a minek a „M. Á.“ cikkezője nevezi, ugy Pál ap. is a legnagyobb mértékben közönyös volt, midőn a felekezeti válaszfalak bontogatásával az azoknak romjain a Krisztus egyházát építeni, annak tanát és elveit terjeszteni igyekezett, a kinek is I. Kor. VII. 19-ben s általában az egész részben, sőt egyébütt is sok helyen feltalálható ilyennemű tanításait R. S. convertita urnak figyelmébe ajánlom.

De térjünk át most már R. S. ur kérdéseire s gúnyolódásaira, mert bár a fentebb előadott tényállás és a hírlapok közleményei közt lényeges különbség van, de azért tudva, hogy a „M. Á.“ cikkezője így is fentartja csodálkozását s ezzel együtt az ezen esetből levont gúnyolódásokat és kérdéseket is.

Hogy nagyon-nagyon csodálkozott, ezt abból látom, hogy — mint mondja — a „Függetlenség“-ben e tárgyról közölt sorokat többször át kellett olvasnia, hogy szemének hihiessen, és ezt én, tekintve a közlés incorrect voltát, nem is neheztelem. Csak azt kérdelem: miért nem jutott eszébe csodálkozni a felett is, hogy egy zárkozott felekezet tagja, egy izráelita, ilyennemű megtiszteltetést nemcsak örömmel

elfogad, de sőt azt dicsekedésének tartja s magát ez által hitfelei előtt talán kedvetlenségbe is hozhatja, mert hiszen ennek meggondolása némi fényt vethetett volna már akkor is előtte az illetőnek szellemi qualificatiójára s nem engedte volna neki egész határozottsággal mondani azt, a mi a tényekkel ellenkezik, hogy t. i. ő, „*mint izraelita, ellene van Krisztus követőinek.*“

A mi azon felvetett kérdést illeti, hogy „miként folyhat be M. I. izraelita ker. ügyek vezetésére, hogyan folyhat be értelmesen, nem értvén a helv. hitv. tant és szokást?“ hát erre, ha még nem tudná R. convertita ur, megmondom, hogy nálunk az egyháztanács, midőn összeül hitvallással, dogmatikai kérdésekkel nem foglalkozik s ha foglalkoznék is, M. I., mint tiszteletbeli tag, valamint kötelezve, ugy jogositva sincs vagy nem volna ilyenmő kérdésekbe döntőleg befolyjni, hanem foglalkozik az egyháztanács legnagyobb részben az egyház és iskola anyagi ügyeinek gondozásával, rendezésével, erre pedig befolyhat M. I. ur, mint izraelita is, nemcsak értelmesen, hanem jóakaratulag épen ugy, mint eddig is többször befolyt, mint például — hogy concret eseteket idézzek — először akkor, midőn évekkal ezelőtt egy tőlünk nagyobb állomásra hívott kitünő iskolafelnőtőnknek, ki az ő gyermekjeinek is oktatást adott, fizetés emelésére, az általa uri módon fizetett addigi tandíjon kívül, évi száz forintot az egyháztanács előtt kötelezőleg s oly módon ajánlott fel — csak hogy a távozástól visszatartsa — miszerint ez összeget még akkor is fizetni fogja, midőn ő már a tanító szolgálatát igénybe nem veszi; továbbá akkor, midőn a pár évvel ezelőtt végbe ment tagosítás alkalmával egyházunk részére a legroszabb helyen faiskola helyiségül kiharított értéktelen rongyföldért, egy az egyház szérüs kertjével közvetlen szomszédos s vele egy testet képező, amához képest legalább is 5-szörös értékű belső telket adott át cserében, csekély pótlás mellett, egyházunknak, mely csere ugy az egyházmegyén, mint az egyházkerületen méltányló helybenhagyást s megerősítést nyert, a mint ezt R. S. ur a nyomott jegyzőkönyvekből — ha fáradságot venne magának — megláthatná; és végre akkor, midőn egy hónappal ezelőtt egyházunknak nagyobb mennyiségű szalmája levén eladó, az árverésre kitűzött határnapon több uradalom képviselőivel ő is megjelent, de az árveréstől — bár nagy szüksége lett volna szalmára — visszalépett s a helyett, hogy magának vett volna, oda hatott, hogy két kazal — a szalmából előirányzott bevételi összegben mintegy felül maradván — a fütőlékben szükségét szenvedő egyháztagok és lakosok közt leszállított csekély áron kiosztatott. Ekkor tett humanus nyilatkozata szolgált alkalmul arra a megtiszteltetésre, a melyre ő távolról sem számított.

De hát R. S. convertita szerint „*az Urnak tiszta áldozat kell, nem zaggyva keverék.*“ pedig az a ker. tanító fizetés-emelésére felajánlott évi száz forint, az zsidó százas volt, a ker. mérnök által kiharított rongy faiskola helyiségért cserébe adott értékes belső telek: zsidó telek; sőt talán az a szalma is, mely az ő humanus nyilatkozata következtében a szegényeknek fenmaradt, ezen nyilatkozat által zsidóvá változott. Ez nem illik a „*helv. hitvallástanhoz és szokáshoz,*“ ugeg is látszik rajta, hogy M. I. ahoz nem ért!

Hát arra mit mondjunk, midőn az olvasott közleményből R. S. ur azt hozza ki, hogy ha következtetések akarunk

maradni, akkor „*maholnap valami törököt is, ha közszeretben áll, kellene presbyterünknek választani, mert a törökök nagyobb tisztelettel viseltetnek Krisztus irányában, mint a zsidók.*“ Hát bizony mi az erkölcsileg szép és jó tettet a törökben is tudók becsülni, de azért oly badarságot nem mondanánk, hogy köztünk és a zsidók közt vallás tekintetében még annyi érintkezési pont sincs, mint a törökök közt. Még megérjük, hogy R. S. ur a „M. Á.“-mal s annak közönségével elhitéti, hogy Mózes és a próféták nem voltak zsidók, vagy pedig Mózeset tizparancsolatostul s a többi ó-szövetségi írókat is mindenestül ki fogja dobni az ablakon, mert hiszen „*az Urnak tiszta áldozat kell, nem zaggyva — keverék.*“

A mi pedig azt illeti, a mit R. S. ur cikkében ismételve felhoz, hogy t. i. ez a mi eljárásunk „*nem vallási türelem, hanem vallási közöny ritka, páratlan példája*“ : erre csak azt mondom, hogy tessék Nyitráról ide lefáradni s minket egy kissé tanulmányozni, ha pedig ezt a fáradságot magának nem veszi, utalom a Debreczenben ezelőtt megjelent „*Ev. Prot. Lap*“ 1877-iki évfolyamára, (l. 17. sz. 141. lap. Szerk.) hol a Kántor-Jánosiban létező ref. egyházzól, egy körünkben többször megfordult, kitünő képzettségű, vallásos keblű — fájdalom — kora sirba hervadt hittanhallgató ifju *Fabián Sándor* adott rövid tudósítást. Hanem persze, hogy ha ön itt a felekezeti szűkeblüségéről vagy az egyedül idvezítő róm. kath. anyaszentegyházzól prédikálna, az én hallgatóim, kik közt a főgondnok végzett theologus, nagyon meg fognák önt bámulni, de azért nehezen tenné meg azt a csudát, hogy közülök ékes szólásával csak egyet is kitéritene, mert e gyülekezetből, mióta a reformációkor megalakult, egyetlen egy lélek sem *convertált*. — Sőt soha egyetlenegy peres kérdése sem fordult meg sem az egyházmegyén, sem az egyházkerületen, ha csak most per nem kerekedik az ön nagy megbotránkozására és vádpanaszra folytán ebből az incidensből, hogy mi egy olyan izraelitának, ki már évekkal ezelőtt a megyén tiszteletbeli szolgabírónak neveztetett ki s a ki ma is több tekintélyes testületnek, például megyei bizottságnak, takarékpénztári társulatnak stb. részint tagja, részint elnöke, ennek azt mondtuk: „*Mi is szeretünk és tisztelünk téged s szívesen látunk magunk között!*“ — Mire ez izraelita, a ki nekünk R. S. ur szerint ellenségünk, elérzékenyülve, meghatottan így felelt: „*Sok megtiszteltetés ért már életemben, de egyik sem oly becses és drága előttem, mint ez, mert ez lakostársaimtól ered s oly felekezettől, a melynek tagja nem vagyok.*“

De hagyjuk ezt, mert most jön a java. „*Ez a prot. coordináció hiánya* — mondja R. S. ur — *melyet már a jobb érzelműek az 1859 ben támadt nyilt parancs-küzdelmek közepette s általuk akartak eltávolítani.*“ Egyszersmind pedig biztatja Tisza Kálmán ő nagyméltóságát, hogy kösse össze kezünket, lábunkat, mondván: „*igaza van nmélt. Tisza Kálmán miniszterelnök urnak, midőn határozottan követeli, hogy a prot. egyházi viszonyokat rendezni kell.*“ Hát a róm. kath. klérusnak mely az ország törvényeivel ujjat húz és azokat lábbal tiporja, a reversalisokat ma is szedi, nem kellene egy kis coordináció? Hát mit vétünk mi azzal az állammal, ha egy zsidónak azt mondjuk: „*Mi téged, mert humanus vagy, szeretünk, becsülünk?*“ Talán bizony attól fél R. S. convertita, hogy a róm. kath. egyház híveit is el fogjuk tőle szeretni,

mint abban a pátenses időben történt, midőn a Debreczenben tartott nagy gyűlésre Szabolcsmegyéből több gyülekezet a mi ügyünk mellett lelkesült róm. katolikusok közül is választott be oda képviselőket, a kik nemcsak hogy nem kifogásoltattak, de sőt tárt karokkal fogadtattak? Bizonyosan ez jutott eszébe s ezért vagyunk előtte rossz érzelműek. Hanem hát hadd jöjjön az a coordináció, mi nem félünk a rendtől, tiszteljük az állam törvényeit, de nem félünk attól sem, hogy valaki egyházi beléletünkben, az önkormányzat terén cselekvési szabadságunkat megkösse. — Ahoz, ha mi valakit becsülünk, tisztelünk és az ezt elfogadja s megköszöni; sem az államnak, sem a miniszternek semmi köze.

Az, a mi ezután következik R. S. ur cikkében, hogy t. i. „*így egy izraelitát még helv. hitvallású lelkész is lehetne megválasztani, a mely választás mellett még kedélyesebb lakoma volna csapható és az új izraelita helv. hitvallású lelkész még sokkal csinosabb beszédben felköszönthető,*“ ez mind viccz akarna lenni, de nem egyéb, mint erőltetett sületlenség. Talán bizony azt gondolja, hogy ezen egész dolognál csak az eszem-izsom játszotta a szerepet?! No ha talán olyan kíváncsi, hogy az egész dologban épen ezt a lakomát irigylil legjobban, hát tudja meg, hogy az a lakoma a választás vagyis inkább kinevezés ténye után, két héttel történt egy kis családi körben tartott estebédnél, hol az asztalnál négy férfi és két nő s így összesen hat egyén ült, a mi nálunk, kik nem zárkozunk el egymástól, máskor is és igen gyakran előfordul; itt történt az a „csinos felköszöntés,“ mely hogy ily híres lett, s talán még híresebb, mint *Fogarassy Mihály* gyulafehérvári püspöknek Jónás Mihály izraelita hült teteimei felett mondott áldó szózata („*Egyetértés*“ 1880. jan. 28-iki szám, ujdonságok rovata) ennek érdeméből az orosz-lánrészt R. S. urnak juttatom.

Hogy „*mit szólna ehhez Kálvin János?*“ e kérdésre bizony én R. S. urnak válaszolni nem tudok, mert ő már nem él, ha pedig az ön mostani háborgatására feltámadna, egy egészen új társadalomban találná önmagát, hol a hit fénye nem a máglyák lángjában, hanem a szeretet műveiben világít, hol a valódi keresztyén embertársát hitéért, vallásáért nem üldözi, de sőt a szépet, jót és nemest más felekezetű embertársában is tudja becsülni!

Hogy az ágostai hitvallásuaknál ilyesmi nem fordulhatna elő — mint R. S. ur állítja: — ezt én megengedem; de mi itt Jánosiban nem vagyunk sem zwingliánusok, sem lutheránusok, sem kálvinisták, hanem vagyunk keresztyének, kik a reformátorok emlékét tiszteljük, de épen az ő elvök szerint *Krisztust tartjuk vallás dolgában legfőbb tekintélynek s egyedül csak a szentírást ismerjük el hitünk s cselekedeteink sinórmértékének,* abban pedig legnagyobb törvényül van kimondva: a szeretet.

Ezt a „szentírást,“ nem pedig a *Kálvin institutioit* vagy a *helvét hitvallást* hirdették itt azon buzgó lelképásztorok, kiknek emlékét a régiebb korból az egyház anya- és jegyzőkönyvei az újabb időkben pedig maga a nép is kegyelettel őrizte meg; ezt fogom hirdetni lelkem egész hevével — mig Isten segít — én is, nem ügyelve az R. S.-féle emberek közönyösségi vádjára, hanem csak arra, hogy az emberi nemzet Megváltójának példájához híven *szerepet által terjeszsem hatáskörömben az Istennek országát.*

„*A hit szeretet által cselekszik*“ — mondja a nagy apostol (Gal. V. 6.) kinek nevenapjáról R. S. ur cikkét keltezi, jó lesz e *jelszó* a többivel együtt, a mi az idézett helyen írva található, tőle névnapi emlékül megtartani.

E *jelszó* alatt hiszem én — az R. S. ur szerint páratlan vallásközönnyt tanusító gyülekezet lelképásztor — és pedig hiszem lelkem teljes meggyőződéséből azt, a mit sokan a keresztyének közül is tagadnak, hogy megvalósul egykor, habár a messze jövőben, a Megváltónak, *kinek beszédeből egy jotta is el nem mulik,* ama jóslata, hogy „*lesz egy akol és egy pásztor.*“

Irtam K.-Jánosiban, 1880. febr. 2-án.

Segesvári József.*)

Levél a szerkesztőhöz.

Igen tisztelt szerkesztő ur!

Becses lapjának 6. számában közölt „*Egy protestáns középiskola külső kormányzása*“ című felszólalást a m.-szigeti iskola érdekében — megvallom — bizonyos fájdalomérzettel olvastam keresztül. Mert ha csak pusztán gyanú is az, mely a szigeti iskola jóakaróját felszólalásra bírta, már az is nehezen esik lelkemnek, miután egy autonomikus jogot és szabadságot élvező prot. tanintézet kormányzó férfiai működése és jelleme a legtávolabbról sem tűrheti meg a gyanúsításnak még az árnyékát sem. De van nekem egy aggodalmam, mely nézetem szerint ezen fölmerült ügygyel szoros kapcsolatban van s melynek eloszlására kérem én fel tisztelt szerkesztő urat vagy azokat, kik azt tehetik; ugyanis — ha jól tudom — a m.-szigeti lyceum felett gyakorlandó egyházkerületi felügyelet még az 1877. évben megalkottatott a főtiszt. tiszántuli egyházkerületi közgyűlés által; egy pontra nézve az ugyan ismét visszatétezt a nevezett tanintézet pártfogóságához, mely §. a hivataloskodó tanár irányában szükség esetében gyakorlandó fegyelmi eljárást állapítja meg; s fölhevitatott a pártfogóság, hogy arra nézve is véleményét a legközelebbi egyházkerületi közgyűlésre terjeszse be. Vajjon mi lehet annak oka, hogy ez az ügy soha többé azóta az egyházkerületi jegyzőkönyvekben elő nem kerül, mert azt csak alig tételezhetem fel, hogy a m.-szigeti iskola igazgatósága a maga érdekében nem igyekezett volna a felhívásnak a legnagyobb készséggel eleget tenni, hogy az ügyek tisztán kezeltesenek és rendbe jöjjenek? De ha ugy volna, akkor mindenesetre nagy mulasztás terheli az intézet kormányzóit s még azon föltevésnek is helye van, hogy talán némelyek ott nem igen óhajtották annak az egyházkerületi felügyelő küldöttségnek életbe léptetését, mely hivatva volna a főiskola pénztári állapotáról és számviteléről magának ismeretet szerezni, hogy ezek alapján évenként az egyházkerület elé jelentést tehessen.

Akár miként van a dolog, a tavaszi egyházkerületi közgyűlésnek meg kell oldani a függőben levő ügyet t. i. meg kell választani az egyházkerületi felügyelő küldöttséget s utasítani kell az erélyes működésre. M.-Szigeten nekünk protestánsoknak nagy szükségünk van egy jól berendezett gymnáziumra, azt tehát biztosítani kell minden áron;

*) A „Függetlenség“ s mindazon lapok tisztelt szerkesztősegei, kik e tárgyról közleményt hoztak, kéretnek e cikknek, vagy legalább rövid tartalmának átvételére.
S. J.

de tovább ne terjeszkedjünk, a jogakadémiát, mely a nélkül is igen sokak előtt, főkép a protestáns tanügy ellenségei előtt csak szemfényvesztésnek tekintetik, szüntessük be. Nagyon elegendő lesz, ha jó gimnáziumot tarthatunk ott fenn, védvárul és erősségül.

Ha netalán a felügyeleti kérdés fejlődését én nem kísérhetvén figyelemmel, föltevésemben hibáztam volna, kérem helyreigazításomat.

Igen tisztelt szerkesztő urnak figyelmébe ajánlva szilveszteri iskolánk ügyét, maradtam T . . . on. **J. S.**

Rövid válasz J. S. urnak.

Mihelyt becses levelét vettem, igyekeztem megtudni annak az okát, hogy az abban érintett felügyeleti ügy miért nem fordult elő az egyházkerületi jegyzőkönyvekben s azon meggyőződést szereztem, hogy egyedül azért, mert a m.-szilveszteri főiskola pártfogósága a tőle kért véleményt mindezekig sem adta be, e szerint a felügyelő bizottság sem működhetett, a mit épen a pártfogóság és az iskola, sőt a tanárok érdekében is a legnagyobb mértékben sajnálni lehet. Mert ha azon bizottság működését megkezdhetné volna s a főiskolai pénztár állapotát és számvitelét megismerte volna, csak két eset foroghatna fenn; ugyanis a küldöttség vagy mindent rendben talált volna, akkor az intézet pénzügye kezeléséhez a gyanúnak még csak árnyéka sem férne, vagy talán némi rendellenességek jöttek volna is napvilágra — mit ugyan feltenni sem akarunk — s akkor azok már régen tisztáztattak s szabályoztattak volna s a most kétkedő és gyanakvó elmék is törvényes szabályos módon megnyugvást nyertek volna.

Hogy a tisztelt pártfogóság a hozzá intézett egyházkerületi felhívásnak nem akart volna eleget tenni, nem tudom, nem szeretem elhinni, mert lehetetlennek tartom, hogy a m.-szilveszteri főiskola pártfogósága az egyházkerület felügyeleti jogát maga felett elismerni nem akarná.

Mi lehet hát oka a mulasztásnak? Nem találgatom; a mulasztás elkövetői egyedül tudnák azt megmondani. De bármilyen legyen is az ok, ez eset is arról győz meg mindnyájunkat, hogy az egyes iskolák történeti fejleményeinek s autonomikus jogainak lehető tiszteletben tartása mellett azoknak az egyházkerülethez való correlatióját szabályozni kell, szabályozni szükséges. Különben, csekély nézetem szerint a főt. egyházkerületi közgyűlés saját tekintélyének megóvása szempontjából sem fog tovább várakozni és a nagy fontosságú iskola és ennek tanárkara érdekében is mindent meg fog tenni, hogy végzéseit kellő tiszteletben részesüljenek s felügyeletét annál inkább érvényesíti, mennél kevésbé óhajtják azt némelyek. Én szívemben, lelkemben a presbyteri alkotmányosság híve vagyok, tisztelem a történeti jogokat, az autonomikus szabadságot, ellenben a minden jogot, rendelkezést, egy kézbe vagy egy helyre özpontosító rendszert megvetem, de alkotmányos, törvényes alapokon és határok megtartása mellett épen egyházunk és iskoláink érdekében elengedhetetlennek tartom és ismerem, hogy minden alsóbb hatóság tisztelje a maga felett álló felsőbb hatóságot, különben, mint oldott kék, széthullunk. A szabadságot és törvényes rendet egyesítsük, ebben van üdvünk.

Joó István.

A prot. tanárképzésről gondolkozók figyelmébe.

A pozsonyi királyi akadémia személyzeti létszámáról és tanrendjéről e folyó iskolai év második felére kiadott jelentésben szóról-szóra a következő értesítés olvasható:

„Ő császári és apostoli királyi Főlségének 1875. évi jan. hó 6-kán és 27-kén kelt legfelsőbb elhatározásával — az 1875/6-ik tanévtől kezdve — a pozsonyi királyi akadémián külön bölcsészeti tanfolyam állíttatott föl és rendszerezett oly módon, hogy mindazok, kik az említett tanfolyammal összekötött szorosán vett bölcsészeti tantárgyakat a szabályszerűen megkívántató idő alatt, tehát három éven át rendes tanulói minőségben s az egyetemi bölcsészeti hallgatókra nézve fennálló szabályzat által megállapított óraszámban hallgatják, az egyetemi pályavégzett bölcsészeti hallgatók számára biztosított jogokat élvezik s az illető szigorlatokra bocsáttatnak. Azok pedig, kik a középtanodai tanári képesítést is elnyerni óhajtják, minthogy a paedagogiai tanulmányok előadása iránt ezen tanintézetnél a kellő intézkedés még eddig meg nem tétethetett, a három évi bölcsészeti tanfolyam bevégeztével, még egy évet a budapesti egyetemnél részint saját szaktanulmányaikkal, részint pedig és leginkább a szorosabb értelemben vett paedagogiai tanulmányokkal tölteni kötelesek“ stb.

Ebből úgy látszik, hogy ha ez intézetben a paedagogiai tanulmányok előadása iránt a kellő intézkedés meg fog tétetni: a bölcsészeti tanfolyamot végzett ifjak a budapesti tanárképző intézetben végzőkkel teljesen egyenlő jogokat fognak élvezhetni. Van pedig e bölcsészeti tanfolyamon összesen 4 rendes- és 1 magántanár, kik közül egy a bölcsészetet, egy a magyar nyelvészetet és irodalomtörténetet, egy a classica philológiát s a német nyelvészetet és irodalmat, egy az egyetemes és magyar történelmet, egy a régészettudományt adja elő. — A heti órák összes száma jelenleg 32.

Nem azért tartottuk időszerűnek e bölcsészeti tanfolyam szerveztét főiskolánk s magyar ref. egyházunk vezérfőfőinek nagybecsű figyelmébe ajánlani, mintha a mi igényeinknek egy ily bölcsészeti facultás és tanárképző intézet is megfelelné: csak azt akarjuk vele jelezni, hogy például a debreczeni főiskolában, hol az akadémiai ifjak számára a fentebb elősorolt tantárgyak jó része, sőt a paedagogica is rendszeresen előadatik, alig járna valami roppant nagy nehézségekkel, ilyen formán akár mindjárt a jövő évre megkezdni a bölcsészeti facultás rendezését. A ref. hitfelekezetenél több tanerőt is könnyen előállíthatna, az államról pedig nem tehető fel, hogy a mit egyik hazai tanintézetnek engedélyez, azt egy másiktól megtagadná s a mely kelleket saját tanintézeténél elegendőknek tart, azoknál egy önerejére utalt felekezeti iskolától nagyon sokkal többet követelne.

G. K.

Adakozás.

1. Néhai Nyiri Péter esperes emlékére: Nt. Hajnal Ábel ny. esperes ur 2 frt.
2. A bélzeréni ref. lelkész és tanító részére 1—1 forintot, összesen 2 frtot adott egy magát megnevezni nem akaró jóltevő Debreczenben.

3. A szegedi árvíz sújtotta ref. egyház segélyeül folytatólag adakoztak a békés-bánati ref. egyházmegye pénztárába: Noszlop 2 fr; Nagy-Körös 19 frt 20 kr; Vértesaljai esperességéből: Bia 14 frt 74 kr; Lovas-Berény 3 frt; Tabajd 2 frt; Zsámoly 10 frt; Vereb 5 frt; Pátka 2 frt; 50 kr; Máty 1 frt 50 kr., hivatalnokoknak 3 frt; Seregély 5 frt; Debelliácsa 37 frt 21 kr; Rév-Komárom 80 frt; Laskó 16 frt; Pacsér 21 frt 30 kr; Csökmő 2 frt 50; Csokonya 14 frt; Ötvös-Konyi 7 frt; Pomár 23 frt. — Mezőföldi egyházmegyéből: Falu- és Szabad-Battyán 15 frt; Berhida 5 frt 90 kr; Bodaik 2 frt; Csösz 6 frt; Dég 1 frt 94 kr; Sár-Egres 4 frt; Enying 61 frt 73 kr; Székes-Fehérvár 12 frt 50 kr; Fokszabadi 6 frt; Sző-Hidvég 2 frt; Igar 13 frt 20 kr; Káloz 16 frt; Balatonfő-Kajár 10 frt 40 kr; Kis-Keszi 5 frt; Lepsény 23 frt 29 kr; Sió-Maros 17 frt; Moór 10 frt 30 kr; Ósi 10 frt 11 kr; Pálfa 10 frt 63 kr; Szent-Mihály 3 frt 87 kr; M.-Sz.-György 5 frt 14 kr; Simon-tornya 5 frt 50 kr; Soponya 23 frt 54 kr; Táz 5 frt 50 kr; M.-Telki 11 frt; Ó-Moravicza 24 frt 40 kr. Görgényi egyházmegyéből: M.-Régen 4 frt 16 kr; Vajda-Szent-Ivány 6 frt 56 kr; Magyar-Péterlak 2 frt 12 kr; Radnótfái lelkész 1 frt; Ból Elek 1 frt; Szabó Sámuel 1 frt; Görgény-Szent-Imre 1 frt; M. Bölkény 3 frt 52 kr; Radnótfá 6 frt 24; Keresztúr 3 frt; Nagy-Fülpös 50 kr, a lelkész 50 kr; magyarói egyház 10 frt, a lelkész s több tagok gabna árából 22 frt 20 kr; felfalusi egyház 2 frt, a lelkész és tanító 2 frt; holt-marosi egyház és lelkésze 2 frt; disznósi egyház 4 frt 50 kr; Vécsi 2 frt; Széplak 2 frt; E.-Csinád 1 frt; Sáromberg 1 frt; Sár-Patak 2 frt; P.-Keresztur 2 frt; Póka 1 frt; N.-Ercse 2 frt; Bala 70 kr; Turon 1 frt; Uzdí-Szent-Péter 1 frt. — Dési egyházmegyéből: M.-N.-Zsombor 1 frt; Válaszút 1 frt 40 kr; Kérő 2 frt 7 kr; Felső Tök 1 frt 50 kr; Kozárvár 1 frt 78 kr; M.-Macskás 7 frt 62 kr; Szinye 2 frt 30 kr; Bádok 5 frt 50 kr. — Sepsí egyházmegyéből: Eger-Patak 2 frt 16 kr; Réty 1 frt; Szacsva 50 kr; Magyámi 90 kr; Szilágy-Szolnok 4 frt. — Szebenyi esperesség 2 frt. — Tatai esperességéből: Ács 40 frt; Csepi 5 frt 60 kr; Lábatlan 4 frt 28 kr; Simoni Gömörben 2 frt 77 kr. Az itt közltek összege = **753 frt 28 kr.***)

Tury Dániel,

e. m. pénztárnok s t. biró.

(Vége kov.)

RÖVID KÖZLEMÉNYEK.

A „Religió“ katolikusoknak nem katolikusokkal szent dolgokban való közlekedéséről (Communicatio in Sacris) vezércikkhezvén ilyen épületes nyilatkozatra ragadtatja magát: „Az egyház közel kétezredéves története bizonyítja, hogy azon tévtanok és tévelyek is, melyek nagy mérvet és kiterjedést nyertek, 2—3 század leforgása alatt letűntek és létökről már csak a történet emlékezik meg. A 16-ik századbeli protestantismus, számos elágazásaival együtt, sem tesz e történelmi igazság alól kivételt. Naponként inkább bebizonyul a protestantismuson is az, a mi minden, az egyház élófájáról elszakadt galylyal megtörtént, hogy t. i. fonyadni kezdett, míg végre egészen el fog száradni. Az első reformátorok által felkorbácsolt szenvedélyek lezajlásával sok református szemeiben a kath. vallás elleni elfogultság ködfátyola már régóta oszolni kezd. És mondhatni, hogy most midőn a protestánsok közül is az „anima naturaliter christiana“ vágyó pillantásokat vet a kath. egyház felé, a Luther által hiveinek hagyott közörökség — az odium papae — csakis azon protestánsok szívében honol még, kik minden hittel szakítva, a rationalismus táborába csaptak.“

*) A „Prot. Egyh. és Isk. Lap“ nt. szerkesztősége kéri ezen adakozásokat lapjába felvenni.

T. D.

Mi pedig ezek után azt kérdezzük, hogy melyik szánandóbb, az-e. a ki az ilyen valótlanságokat, valódi phantasmagoriákat leírja, vagy az, a kinek számára az efféléket leírni nem restellik. Az odium papae-ra nézve kár gyermekes distinciókba bocsátkozni, mert arra nézve a protestánsok között lényeges különbség nincsen s bármennyire akarja a „R.“ elhitetni a világgal, sem Luthernek sem Kálvinnak követői nem vetnek vágyó pillantásokat a kath. egyház felé, sőt tőlök telhetőleg igyekeznek nemcsak távol maradni, de minél több hiveket szerezni attól, mint az olasz- és francia evangyelizálás története bizonyítja. E szerint arról is meg lehet a „R.“ cikkezője győződve, hogy az álmodott egy akol és egy pásztor oly formán sohasem létesülend, hogy azok az eretnekek a csalhatlan pápa jogára alá siessenek; sőt ellenkezőleg, a folyton terjedő felvilágosodás szüntelen gyengíti a rkath egyházat s apasztja hiveinek számát, ellenben erősíti és növeli a protestánsokat. Mi az „egy akol és egy pásztor“ idejének eljövételét a *ker. szeretet és szabadság mindent kibékélte*ti szent- és magasztos eszméinek a protestánsok zászlói alatt egyetemesen diadalra jutásától s nem a rkath egyház exclusiv s kiátkozó megfélemlítő- és elidegenítő rendszerétől várjuk. Tehát nem mi megyünk vágyódva a r. katolikusok táborába, de nekik kell oda jönniök, a hol mi vagyunk. — Ezt kívánja az eszmei és erkölcsi előhaladás és a világfejlődés. A hol mi vagyunk, ott van a Krisztus is, tehát az élő törzs is, mely a galyakat éltető nedvével táplálja és itatja az örök életre.

Veridicus.

Hitvallásaink története. Balogh Ferencz debreczeni hittannár most küldé be angol nyelven írt munkáját Montauban-ba Monod János hittannárhoz, mint a szárazföldi Európa ref. egyházaiból érkező munkákat rendező bizottság elnökéhez, ki aztán Uj-Yorkba fogja áttenni D. Schaff Filep központi elnökhöz a mint az egyetemes presbiteri szövetség edinburghi első nagy gyűlése kijelölte volt. A philadelphiai nagy gyűlésre terjeszti be „a ref. hitvallásokról“ való egyetemes jelentését a hitvallás-bizottság. Balogh F. műve 63 lap. ívrétben, előadja a magyarhoni ref. hitvallások eredetét, történetét, időrendi táblás kimutatását, sorsát és értékét 1559—1871-ig. Egyik megbízatásának tehat ő, mint a magyar ref. egyház vlt képviselője Edinburgban, ezennel eleget tett. Szól a mű a hazában keletkezett hét és külföldről eredt 4. összesen 11 hitvallásról. Az egyháztörténelmi mű ajánlva van Schaff Filep uj-yorki ref. hittannár, mint a „Keresztység hitvallása története“ érdemdús irójának.

A tiszántuli ref. tanáregyesület évkönyve megjelent s a legközelebbi napokban szét fog küldözteni.

A munkácsi egyházmegye területén lakó görög kath. papok, tekintettel az inségre, mely vidéküket sújtja, a végett folyamodtak a felségéhez a királyhoz, hogy a vallásalapból nyert congrua évi 300 frtóról 600 frtra emeltessék. — E hírt olvasva a lapokban a mi egyházunk e vidéken lakó papjainak siralmas helyzetére gondolunk, kiknek nagy része 300 frt biztos jövedelemben sem részesül még boldogabb időkben sem, nem hogy most, midőn az inség sújtja az őket fizető egyháztagnak a nélkül, hogy a görög kath. papok részére nyújtandó segély tárgyában bármit mondanánk: fel kell említenünk ama régi- s a mai viszonyok közt épen megdönthetetlen nagy igazságot, hogy Magyarországon magyarnak, különösen magyar reformátusnak lenni, nyomoruságos dolog, a magyar református egyház beihivatalnokának lenni pedig épen a legnagyobb nyomoruságosabb. — Mostoha gyermekei voltunk, vagyunk s úgy látszik még soká az leszünk a magyar hazának.

Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: **Joo István.**

Főmunkatárs: **Toth Samuel.**

Debreczen, 1880. nyomtatott Kutasi Imre gyorsajtaján.